

סוטה מט לרגל סיום מסכת סוטה

שווערד

1. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף מה/ב

שם כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה. קשה למה אמר מי שיש לו פת בסלו, והלא אפילו אין לו פת בסלו גם כן צריך שיהיה לו בטחון בהש"ת, ולא ידאג לומר מה אוכל למחר. ונ"ל דאם אין לו פת בסלו, נמצא הוא רעב, ואם יאמר מה אוכל למחר אע"פ שלא דבר כהוגן, אין להאשימו על זאת, דאין אדם נתפס על צער, אך אם יש לו פת בסלו אינו רעב, ולכן אשום יאשם אם יאמר מה אוכל למחר. ועוד נ"ל מי שיש לו פת בסלו לצורך מחר, ודואג על הלפתן לומר מה אוכל למחר הרי זה מקטני אמנה, דהיה לו להאמין מי שהזמין לו הפת, יזמין לו הלפתן גם כן:

2. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף מט/א

שם ואלא עלמא אמאי קא מיקים אקדושה דסדרא, ואיהא שמיה רבא דאגדתא. פירוש גזרה זו דכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו, האמורה בתוכחה, אינה מתקיימת בפועל, שאם היתה מתקיימת היה העולם אבד לגמרי, ובאיזה זכות העולם קיים שלא תהיה בו גזרה זו בפועל, ואמר בזכות קדושה דסדרא ואמן יהא שמיה רבא דהגדה. והא דאיכא מעלה לשתיים אלה יותר מכל מצות ומעשים טובים, לקיים העולם בעבורם, נ"ל בס"ד, דמפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער הכונות, בשבח הקדיש שמכניע הקליפות הוא מפני שהקליפות מבינים בלשון תרגום, ובהיותינו אומרים השבח הגדול והקדוש הזה של הקדיש בלשון תרגום, שהם מבינים אותו אז הם נכנעים... ובזה יכירו בשבחן של ישראל שניתן להם רשות לומר שבח זה של קדושה, שדרכן של מלאכי השרת לאומרו, ובזה יכנעו ולא יקטרגו על ישראל לקיים גזרה זו של התוכחה, להיות כל יום מרובה משל חבירו, וכן יש תועלת גדולה מן הקדיש דאגדה יותר משאר קדישים, מפני כי הוא נאמר מתוך שמחה אשר תהיה מחמת האגדה, כי באגדה ישמח ישראל ביותר, ולכן עניית הקדיש הזה תהיה מעלתה מעולה ביותר: והא דאמרו איהא שמיה רבא דאגדה ולא אמרו אקדיש דאגדה, נ"ל שיש מעלה בעניית אמן יהא שמיה רבא להמליץ טוב על ישראל בעבור זה, טפי מאמירת הקדיש עצמו, חזא כי הקדיש אומר אותו אדם אחד, ועניית אמן יהא שמיה רבא היא בכל הציבור כולן, ולכן נכנעים הקליפות מן עניית איש"ר טפי, ועוד דכתב הרב פתח עינים ז"ל בריש ברכות בשם הרב מהר"י שארף ז"ל, על מאמר רז"ל כל זמן שישאל נכנסים לבית הכנסת ועונים איש"ר, אומר הקב"ה אשרי המלך שמקלסין אותו כך, כי בתחלת הקדיש אנחנו מתפללין על גדולת וקדושת שמו יתברך, וגם מתפללין על הנוגע לנו דיצמח פורקנה ויקרב משיחיה, וכל זה אומר זה האדם האומר הקדיש, אך הקהל כשעונים איש"ר אין עונים אמן על הנוגע אלינו מצד גאולתנו וביאת המשיח, אלא עונים אמן דוקא על גדולת שמו יתברך, כי באמירתם איש"ר אין מזכירין אלא רק גדולתו יתברך ורוממותו, ועל כן אומר הקב"ה אשרי המלך שמקלסין אותו כך, שכל השבח והתפילה הוא לכבודו עכ"ל, והוסיף הגאון חיד"א ז"ל על דבריו לומר, כי ממה שעונים איש"ר מוכח דגם מה שאמרו בתחילה ויקרב משיחיה אינו בעבור הנוגע להם, אלא מתפללים שיבא משיח לכבוד שכינתו ותורתו יתברך עד כאן דבריו יע"ש

3. ספר ליקוטי אמרים - אות יא

ואמן יהא שמיה רבא הוא תוקף החשק אדם לזה וכשיגיע לזה הרי ודאי אין כאן חטא כלל, ומצד עניית אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו הרי נעשה חיותו מאותיות אלו היינו החשק לזה דלכן אמרו (סוטה מ"ט). דעלמא קאים אאמן יהא שמיה רבא וכו' דהיינו על חשק זה, דלולי כן לפי תוקף החטאים אי אפשר לעמוד כלל רק על ידי החשק והקיווי לגילוי אור זה גורם גם כן קיום עולם, שהקיווי היינו שהוא עומד לכך להיות שמיה רבא וכיון דסוף סוף יתגלה זה שהכל מיוחד מאמיתות ה' יתברך ממילא גם עכשיו בהעלם יש לו קיום מן הצד הזה דתכליתו וסופו

4. שו"ע אורח חיים - סימן קלב

(א) מתגרמין קדושת ובא לציון; וצריך לזהר בו מאד לאומרו בכוונה:

5. ספר באר שבע על סוטה דף מט/א

איהא שמיה רבא דאגדתא. לכאורה היה נ"ל דנקט דאגדתא דוקא, לאפוקי על שמעתתא דהיינו הלכות דינין ואיסור והיתר וטומאה וטהרה אין אומרים קדיש דרבנן, כיון שאין נקבצין כל העם אפילו עמי הארץ לשמוע דרשא בשמעתא כמו באגדתא, כדאיתא לעיל בפרק אלו נאמרין (לעיל מ, א) רבי אבהו דרש באגדתא רבי חייא בר אבא דרש בשמעתא, שבקוה כולי עלמא לרבי חייא בר אבא ואוול לגביה דרבי אבהו כו', וכל עצמו לא אמר (בעמוד זה) ואלא עלמא אמאי קא מקיים איהא שמיה רבא, אלא משום כיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ, ויש כאן שתים תורה וקידוש השם, והוי דומיא לקדושה דסידרא שכל ישראל שוים בו דאפילו עמי הארץ מבינים אותו, ולכן הוא חביב כדפירש רש"י (ד"ה אקדושה דסידרא):

ויגעתי ומצאתי און לי בפירוש המשניות להרמב"ם ז"ל בסוף פרקי אבות (פ"ו מ"א), וז"ל ר' חנניא בן עקשיא אינו מן הבריייתא אלא סיום נאה הוא, ונהגו העם לאמרו בסיום הפרקים, לפי שאין אומרים קדיש דרבנן על המשנה אלא על האגדה שאמר מר ואיהא שמיה רבא דאגדתא עכ"ל. אמנם הרמב"ם גופיה כתב להפך בחבורו בסדר תפלה בנוסח הקדיש (הלכה א'), וז"ל קדיש דרבנן כל עשרה מישראל או יותר שעוסקין בתלמוד תורה שעל פה ואפילו במדרשות או בהגדות, כשהן מסיימין אומר אחד מהן קדיש דרבנן כו' עכ"ל. נראה מדבריו הא דנקט כאן דאגדתא לרבנות אפילו דאגדתא וכל שכן דשמעתא דחביב טפי...

6. מהרש"א על סוטה דף מט/א

טהרה בטלה טעם וריח כו'. טהרה היא דבר רוחני בטלה טעם וריח שהוא דבר רוחני כמ"ש כל הנשמה תהלל יה איוו דבר שהנשמה נהנה ממנו הוי אומר זה הריח וז"ש לו טהרה יש בך כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה היא כו' ומעשר שהוא דבר גופני ויש בו ממש בטלה שומן הדבר שיש בו ג"כ ממשות:

7. שו"ע יורה דעה - סימן רמ

(כד) חייב אדם לכבד חמיו: הגה - י"א דאין אדם חייב בכבוד אבי אביו (מהרי"ק שורש מ"ד). ואינו נ"ל, אלא דחייב בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו (וראיה ממדרש גבי ויזבח זבחים וגו' (בראשית מו, א)):

8. ריטב"א על מסכת כתובות דף קג/ב

איכא דגרסי יום שמת רבי בטלה קדושה. ולא כפשוטה דא"כ הוה ליה למימר משמת ר' בטלה קדושה דכל אנהו בסוף מסכת סוטה ועוד דהתם תני משמת ר' בטלה ענוה ויראת חטא ולא אמר קדושה, ויש גורסין בטלה כהונה והכל ענין אחד הוא דה"פ דבטלה קדושה של כהונה שע"י שנטמאו כהנים במיתתו שהכל מטמאין לנשיא

9. תוספות בבא קמא דף פב/ב

לא יגדל אדם חזירין - וא"ת ת"ל דאסור לעשות סחורה בכל דברים טמאים כדתנן במסכת שביעית (פ"ז מ"ג) אין עושין סחורה בנבילות וטריפות ... ותירץ ר"ת דהיינו דוקא בדבר העומד לאכילה אבל אם מגדלן למשוח עורות בשומן או למוכרן לישראל שימשח בהן שרי ...

10. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף מט/א

ובזה ניחא לתרץ קושיא אחריתי, דאמר רב יוסף לתנא לא תתני ענוה דאיכא אנא, וקושיא זו ידועה איך ישבח עצמו בענוה, דא"כ אינו עניו חס ושלום, ובזה ניחא, כי ענוה דנקיט תנא דמתניתין הכא הוא כפי מה שביארנו שמוחל על גדולתו שזכה בה, ונותנה לאחר, וכהאי גוונא נמצא אצל רב יוסף, כדאיתא בסוף הגמרא דהוריות רב יוסף סיני ורבה עוקר הרים, והיו צריכים בבבל להמליך ראש ישיבה ושאלו מחכמי ארץ ישראל איזה מהם קודם, ושלחו להם סיני עדיף, דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא, ואפילו הכי לא קבל רב יוסף למלוך, ומלך רבה כ"ב שנים, ואחר שנפטר מלך רב יוסף, וכל אותם שנים שמלך רבה לא נהג רב יוסף שררה כלל, אפילו בענין ההקנה, והיה תמיד עוסק בתורה לפני רבה, וכפוף לו ע"ש, נמצא רב יוסף נהג בענוה זו דאיירי בה התנא דתני בטלה אחר רבי, ולכן אמר רב יוסף לאותו השונה המשנה לא תתני קמאי ענוה, כי חושש אני פן יהיה לי גאוה חס ושלום מאלה הדברים, יען דאיכא אנא דהוה בי בהאי עובדא דאיירי בה התנא דמתניתין, וא"כ שמא יאמר לי יצרי חזי דאנת הוה בך ענוה כזו דמשתבח בה התנא, ולכן לא תתני קמאי ענוה, אבל אין כונתו לעקור דבר מן המשנה, גם אין כונתו לשבח עצמו: